

brak i obitelj znakovita prisutnost

Ines Kezić

”... Tako će kršćanska obitelj, jer nastaje iz ženidbe, koja je slika i sudioništvo u savezu ljubavi između Krista i Crkve, otkriti svima živu prisutnost Spasitelja u svijetu i istinsku narav Crkve...” (GS 48).

Koncil na brak i obitelj gleda kao na sliku i sudioništvo, tj. ukazuje da one nešto predstavljaju i po sudjelovanju ostvaruju. U čemu je ta sličnost i sudioništvo? O tome želi nešto reći ovaj prikaz.

SLIKA

Koncil kaže da je brak slika veze između Krista i Crkve. Doista i sam Krist je preuzeo tu sliku od proroka koji su ga naviještali, te je otajstva Kraljevstva objavljivao u slici svadbe na kojoj je On Zaručnik (usp. Mk 2,18 sl; Mt 22,1-14, 25,1-3 i dr.). Svoju vezu s Crkvom, dakle sam Krist je izrazio u slici braka. Zato je brak kao takav simbol i izričaj Kristove ljubavi prema Crkvi. Ali, ta sličnost ne ostaje u punoj vanjskoj nalikovnosti, nego se sastoji u jednoj bitno unutarnjoj povezanosti koju Koncil pobliže određuje sudioništvom.

SUDIONIŠTVO

Svaki čovjek, po svojoj ljudskoj biti već ulazi u sudioništvo s Kristom, jer ”utjelovljenjem se naime Sin Božji na

neki način sjedinio sa svakim čovjekom” (GS 22).

Crkva želi da se ”to jedinstvo trajno ostvaruje i obnavlja. (...) da bi svaki čovjek mogao pronaći Krista i da bi Krist sa svakim mogao preći put života snagom istine o čovjeku i svijetu koja je sadržana u otajstvu utjelovljenja i otkupljenja, snagom ljubavi koja je u njoj sadržana”. (Redemptor hominis, 13).

Krist se, dakle, na neki način poistovjećuje s čovjekom, ulazi u njegov život želi da ga doživljavamo kroz obične svakodnevnosti. U bračnoj zajednici utjelovljuje se on ne samo u pojedincu, nego na poseban način u ljudskom paru, po kojem taj par ulazi u odnos ljubavi između Krista i Crkve, između Boga i njegova naroda, te postaje slika Božje prisutnosti u čovječanstvu.

Kako se ta slika i sudioništvo konkretno ostvaruju, pogledajmo na osnovnim područjima sličnosti, a to su: riječ, svjedočanstvo i osobni susret.

1. RIJEČ

U običnoj ljudskoj stvarnosti, riječ je sredstvo prenošenja misli objavljivanja sadržaja, uspostavljanja kontakata. Po njoj možemo otkriti sebe, svoj vlastiti svijet i ući u svijet drugoga.

Kad to tvrdimo, ne mislimo na bilo kakvu riječ, nego na riječ koja to doista i jest - zvukovni izričaj bića.

Kad se Bog htio objaviti čovjeku i on je izabrao riječ - što više, njegova Riječ, odvijeka u njemu rođena, postala je konkretno opipljiva među nama. Po njoj nam je objavio svoju bit. A budući da je njegova bit ljubav, po svojoj Riječi nam je objavio svoju ljubav i pozvao nas da ju prihvatimo, da stupimo s njim u prijateljski odnos. U tom prijateljstvu, on se nastavlja objavljivati, priopćavati nam svoja otajstva, sve do najdubljeg otajstva božanskog života, otajstva trojs-

tvenog jedinstva u njemu samome.

Brak kao poziv na ljubav ostvaruje tu sličnost prvenstveno kroz riječ koja je prvotno sredstvo jedinstva. Gotovo nigdje tako intenzivno ne dolazi do izražaja osobitost ljudske riječi i njena izvorna sličnost s Božjom riječju, kao u bračnom dijalogu, tom uskom, prisnom i trajnom zajedništvu između muža i žene.

- Riječ se tu rađa iz dubine ljudske biti, iz iskustva, poput Božje Riječi, rođene odvijeka, koja se po utjelovljenju rađa u vremenu, ai uvijek rađa se iz Božje biti (usp. Iv 1,18).

- Riječ je to koja je živa, jer je nadahnut životnim dahom, poput Božje Riječi koja, budući da dolazi iz samog izvora života (usp. Ps 36,10), sama postaje Život (usp. Iv 14,6) i posreduje vječni život (usp. Iv 4,14).

- Riječ je to koja je djelotvorna, jer prodire u dubine, uzbuđuje i izvodi razne učinke u svim slojevima bića, poput Božje riječi koja ”prodire do rastavljanja duše i duha, zglobova i moždine, i može suditi nakane i misli srca” (Heb 4, 12).

- Riječ je to koja u isto vrijeme ima svoje određeno značenje, ali je i neizmjerne i otajstvena, te se uvijek iznova otkriva u dubinskom osluškivanju i prebiranju, poput Božje riječi, koja donosi jasnu, određenu poruku, ali u isto vrijeme sadržava neizmjerne dubine u koje se strpljivim osluškivanjem ponire. Ulazeći u otajstvenost Božje i ljudske zbilje, čovjek i sam otkriva svoje otajstvo (odtajuje se), dariva.

- Riječ je to koja stvara, tj. poput Stvoritelja, koji je po Riječi sve stvorio (usp. Iv 1,3), čovjek riječju dovršava Božje djelo stvaranja i sa ljudima i stvarima. Po toj suradnji čovjek sudjeluje u Božjem djelu stvaranja i određenja novih bića, jer je prenosilac njegova dara života.

- Riječ je to koja postaje molitva,

tj. trajni dijalog s Bogom utjelovljenim u čovjeka, poput vječnog dijaloga ljubavi u Božjem trojstvenom biću.

Svijest o nezamjenjivoj ulozi riječi i odgovornosti za nju, budi svjedočanstvo.

2. SVJEDOČANSTVO

Svjedočanstvo je riječ za kojom stoji uvjerenje, sigurnost, jamstvo onoga koji poziva da prihvatimo ono što nam se posreduje, jer posrednik jamči za to. Svjedočanstvo zahtijeva uzajamno povjerenje i gradi most između osoba.

Božje svjedočanstvo preko njegove Riječi je objava¹. Kad nam se Bog objavljuje traži da imamo povjerenje u njega, a on sam jamči za to. Njegova objava nas poziva da se okrenemo prema njemu s povjerenjem - tj. da se obratimo, dok njegova riječ ulijeva novu snagu, život u nas. Njegovo svjedočanstvo postaje svjetlo i životna snaga. Njegova riječ prevladava bezdan koji nas dijeli, po utjelovljenoj Riječi, koja postade "jedan od nas" da bi nas učinio dionicima božanskog života.

U bračnom životu autentično svjedočanstvo je od prvotne važnosti. To svjedočanstvo postaje objava uzajamnog života ljubavi, ljubavi koja se životom svjedoči, ljubavi po kojoj bračni drugovi prevladavaju izoliranost i zatvorenost u sebe, okreću se jedno prema drugome (obraćenje) i otvaraju za jedan topli, duboko osobni i intimni dijalog s uzajamnim povjerenjem.

Svjedočanstvo postaje zajednička snaga budućeg života i mogućnost duboko osobnog susreta i jedinstva.

3. OSOBNI SUSRET - JEDINSTVO

Izmjenom osobnih iskustava uz

¹ Usp. CALVO, Gabriel, "Incontro coniugale",

autentično svjedočanstvo nastaje osobni susret. Svaki osobni susret je nešto osobito, neponovljivo - sa određenim svojstvima. U njemu izbija snaga unutarnjeg života koja se prenosi, duboko povezuje osobe u jedinstvu i postaje zajednička snaga života.

Božje približavanje čovjeku je njegovo svjedočanstvo na koje čovjek odgovara povjerenjem, prihvaćanjem. U njemu odjekuje riječ Božja, izvodi određene učinke - te nastaje osobni susret koji teži prema zajedništvu, jedinstvu. Božji susreti s čovjekom su jedinstveni, neponovljivi, duboko osobni, intimni, puni ljubavi. Njegovi susreti s čovjekom su prelaz iz grešnosti u svetost, iz bezdušnosti u božanski život, jer u susretu s njim čovjek se ispunja njegovim životom i preobražava u njega. U svom životu osjeća njegovo svjetlo koje ga vodi. Čovjek osjeća da nije više sam, nego da je Bog s njim, ili da postaje toliko jedno s njim da može reći: "Živim - ali ne više ja, nego Krist živi u meni!" (Gal 2,20).

Ovaj osobni susret na specifičan način događa se i u bračnom dijalogu. Uzajamno objavljivanje s autentičnim svjedočanstvom povezuje bračne drugove u jedinstvo života. Objava bračnog druga poziva na prihvaćanje i to duboko osobno, ali ne po onome što on jest. Takvo prihvaćanje mijenja i usklađuje život, nastaje jedinstvo uzajamnog darivanja duboko osobnog bogatstva, svijeta dubina u kojeg se zajednički i uzajamno prodire.

Što dublje bračni drugovi uspiju prodrijeti u svijet dubina, to će čvršće biti njihovo osobno jedinstvo, živjet će više jedno za drugo i pronalaziti se jedno u drugom; to će više postajati jedinstveni i skladni par, slika i svjedočanstvo Božjeg jedinstveno trojstvenog života. Bit će to i svjedočanstvo za njih osobno,

u Molte case - una famiglia sola, 78.

a i objava Božje ljubavi prema čovječanstvu. U tom smislu je i Pavao brak nazvao "veliko otajstvo" (Ef 5,32).

PUT DO OSTVARENJA

Gledajući današnju stvarnost moramo priznati da se ova slika ne ostvaruje sama od sebe, da je potrebno uložiti mnogo napora da ta slika bude očita, znak vjerodostojan i prepoznatljiv. Osim toga, navedena sličnost se ne ostvaruje odjednom. Potrebno je proći mnogo razvojnih faza, razvijati se i rasti. Put je uvijek jedinstven i neponovljiv, svojstven svakom paru, ali neke zajedničke crte bi se mogle ovako sažeti:

1. OTKRITI SEBE

To je osnov svakog zajedništva. Nitko ne može otkrivati i upoznati drugoga ako ne poznaje samoga sebe. Ne može se darovati drugome, ako se ne zna šta mu se može pokloniti.

"Prije nego ide prema TI, JA treba biti svjestan samoga sebe. Ne može se naučiti prihvaćati druge, ako se ne nauči prihvaćati sebe. Uzrok nerazumijevanja drugih leži u činjenici nerazumijevanja sebe."²

Ovo otkrivanje sebe nije cilj samom sebi, nit mu je cilj zatvaranje u sebe, nego naprotiv otvaranje - put prema drugome. To je otkrivanje najdubljih i najosobnijih osjećaja i iskustava da bi se oni mogli pokloniti drugome.

2. RAZGOVARATI S DRUGIM

Otkrivanje osobnih dubina vodi do darivanja drugome, uzajamnog darivanja - dijaloga. Ovaj dijalog se sastoji ne samo

u običnoj izmijeni mišljenja, nego to su riječi koje su "nastale u najdubljem dijelu vlastitog ja, riječi zagrijane srcem i prožete duhom"³, te je s toga i dijalog ispunjen osobitim bogatstvom. Takav dijalog zahtijeva napor saopćavanja i "slušanja srcem", ali za uzvrat obogaćuje dragocjenim iskustvom.

Evo kako to iskustvo doživljava jedan bračni par: "Dijalog shvaćamo kao duboko iskustvo puno ljubavi koje nas približava, spaja. Naše nastojanje da naš život bude otvoren dijalogu izražava našu želju i težnju da pripadamo jedno drugome i da objavljujemo sami sebe jedno drugome po ljubavi. Ulazeći u taj odnos svako od nas se osjeća voljeno i u njemu nastaje želja da odgovori na ljubav i želju drugoga. Uzajamno poznavanje, koje se postiže po dijalogu, pomaže nam da rastemo u shvaćanju tog odnosa."⁴

Ovakav dijalog je veoma moćno sredstvo postizanja jedinstva u bračnoj zajednici, koje ne ostaje bez učinka i na okolinu. "Muž i žena, koji se uzajamno doista slušaju, nalaze se veoma blizu točke da započnu revoluciju u vlastitom životu i u životu drugih."⁵

3. GAJITI UZAJAMNO POVJERENJE

Pravo slušanje zahtijeva i povjerenje. U bračnom dijalogu to je uzajamno povjerenje koje se gaji, u kojem se napreduje, koje se ne postiže za jedan dan. Ono se hrani malim svakodnevnim povjerenjima, a učvršćuje priznanjima i isповijestima. Gajiti uzajamno povjerenje znači rasti u njemu. Ako muž i žena žele postići potpuno povjerenje, oni ne mogu ostati "zatvoreni vrtovi", nego moraju otvoriti vrata bića, bespridržajno

² Nav. dj., 80.

³ Nav. mj.

⁴ Mr. i Mrs. CAMPBELL, "Risposte e P. Calvo"

u nav. dj., 88.

⁵ CALVO, G., nav. dj., 81.

se saopćavati jedno drugome, bez ljubomornog čuvanja vlastite intimnosti kao privatnog vlasništva.

U tom povjerenju su nezamjenjiva slika Božjeg povjerenja koji se tom povjerenju bespridržajno daje čovjeku.

4. RASTI U UZAJAMNOM POZNAVANJU

Po uzajamnom povjerenju supružnici se sve bolje upoznaju. Važnost uzajamnog poznavanja jasno pokazuje njegov nedostatak koji je uzrok bračnih nesloga mnogih neuspjelih ili nesretnih brakova.

Rasti u uzajamnom poznavanju čini život bračnog para dinamičnim i uvijek novim. Budući da je ljudsko biće neiscrpivo otajstvo, otkrivanje i upoznavanje drugoga nikada ne može imati kraja. Po porastu u uzajamnom poznavanju bračni par postiže sve veće jedinstvo duha i srca, postaje znak jedinstva Boga sa svojim narodom. Bez ovog duboko osobnog jedinstva, tjelesno sjedinjenje bi bilo odviše prazan znak.

5. RASTI U UZAJAMNOM RAZUMIJEVANJU I PRIHVAĆANJU

Uzajamno razumijevanje zahtijeva i uzajamno prihvaćanje. Nedostatak razumijevanja i prihvaćanja čini mnoge brakove nesretnima i nemogućima. Odvažiti se na put uzajamnog razumijevanja i prihvaćanja, znači odvažno i iskreno uvijek iznova primati drugoga kao dar - po svemu onome što on jest, sa svim njegovim osobinama, darovima i ograničenjima.

Neprestani napor prihvaćanja i iskustvo prihvaćenosti i razumijevanja silno utječe na život bračnog para, ali ne ostaje bez odjeka ni na djecu, Crkvu i društvo.

Prihvaćanje, poznavanje i razumijevanje bude u supružnicima skrivene i nerazvijene snage, jer to je dubinska i duboko osobna pomoć, koja je tim veća što su u većem stupnju ostvareni svi naprijed spomenuti uvjeti. Po toj pomoći svako od supružnika se može razvijati do punine svoje osobnosti i zajedno do punine bračnog zajedništva. Time ostvaruju jednu od prvotnih svrha braka (usp. GS 48).

”Pomoć je samo drugi naziv za ljubav: to je vanjski znak sakramenta braka, znak kojim se vlastitoj djeci i društvu pokazuje pravo jedinstvo braka to je znak spasenja, Kristova otkupljenja po bračnoj ljubavi.”⁶

7. USAVRŠAVANJE LJUBAVI I JEDINSTVA

To zahtijeva trajnost rasta, svijest da se nikada ne smiju zaustaviti, jer u ljudskoj stvarnosti se nikada ne može dostići potpuno savršenstvo.

Uvijek na novi način trebaju biti spremni darivati život jedno drugome i jedno za drugo, kako to budu tražile promjenjive životne prilike.

8. OTVORENOST DRUGIMA

Jedinstvo i izgradnja bračne zajednice ne završava u njoj samoj. Iako je već samo svjedočanstvo vjerne bračne ljubavi i izgradnja obitelji veliki doprinos Crkvi i društvu, da bi se ostvarila potpuna znakovnost (sakramentalnost) braka, potrebno je i direktno zajedničko angažiranje, preuzimanje odgovornosti u Crkvi i društvu, odgovornosti koju im je Bog povjerio.

Po tom angažmanu, bračni par postaje

⁶ Nav. dj., 83.

je u svijetu djelotvorni sakramentalni znak, znak koji svjedoči, pokazuje, ali i znak koji ostvaruje ono što pokazuje.

9. TRAJNA ODGOVORNOST BOGU

Biti znak i graditi jedinstvo nije moguće bez trajnog obraćenja i napajanja na izvoru života i ljubavi - u Bogu. Što je obitelj više otvorena trajnom utjelovljenju Božje ljubavi, to ona potpunije otkriva "živu prisutnost Spasitelja u svijetu i istinsku narav Crkve" (GS 48).

Velika je odgovornost za ovaj znak danas u svijetu, svijetu, kojem je on silno potreban. Ovu odgovornost nose prvenstveno oni koji su pozvani da budu taj znak, ali na osobiti način i svi oni koji su u Crkvi i društvu pozvani da pomognu

ostvarenje tog znaka.

Godina obitelji poziva nas da razmislimo o značenju toga znaka i o našem specifičnom doprinosu. Dok su državni- ci, političari, sociolozi, psiholozi... pozvani da svaki od njih dade svoj posebni doprinos, nisu li katehete (i katehisticke), koji su u Crkvi pozvani da budu ljudi i žene s osobitim iskustvom dijaloga s Gospodinom, u ovom povijesnom trenutku posebno pozvani da dadu svoj doprinos za porast obitelji u dijalogu? Nije li njihov doprinos u tome da kako pojedinačnim obiteljima, tako i cjelokupnoj ljudskoj obitelji pomognu na putu dijaloga, kako bi ljudsko društvo poprimalo sve više duh jedne velike obitelji, te otkrivalo znak Gospodinove prisutnosti u svijetu?